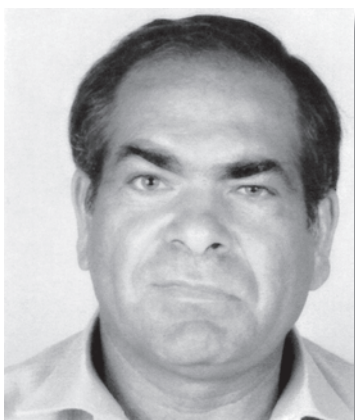

Μαρτυρία Φρίξου Οικονομίδη (Τσολιά)

ΟΝΟΜΑ:	Φρίξος Οικονομίδης (Τσολιάς)
ΗΜΕΡΟΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	25 Ιανουαρίου 1936
ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ:	1η Απριλίου 1955
ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ:	Κατσαντώνης επί τομεάρχη Αντώνη Γεωργιάδη (Κανάρη), Μακκάς επί τομεάρχη Μάρκου Δράκου (Ξάνθου), Λεωνίδα επί τομεάρχη Πολύκαρπου Γιωρκάτζη, Τσολιάς επί τομεάρχη Νεόφυτου Σοφοκλέους (Παπάγου)
ΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ ΔΡΑΣΗΣ:	Μαραθάσα
ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ:	Όχι

Η ψυχική δύναμη του Γιωρκάτζη ήταν απίστευτη

Ερώτηση: Πότε γνωριστήκατε με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη;

Με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη γνωριστήκαμε μόλις δραπέτευσε, μετά τη μάχη του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας στις 31 Αυγούστου 1956. Έμεινε κάποιες μέρες στη Λευκωσία, κινούμενος δεξιά και αριστερά, και μετά, γύρω στις 10 Σεπτεμβρίου, ήρθε στη Μαραθάσα, όπου τον συνάντησα από την πρώτη μέρα. Τον γνώρισα ως «Κλήμη». Δεν ήξερα ότι ήταν ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης. Εμένα με γνώριζε ως «Λεωνίδα». Ο «Κλήμης» ανέλαβε τη δυτική Μαραθάσα.

Ερώτηση: Τι είδους συνεργασία είχατε με τον Γιωρκάτζη;

Η συνεργασία που είχαμε ήταν παντός είδους: τροφοδότης, σύνδεσμος, οδηγός του σε οποιαδήποτε κίνηση έκανε, φρουρός του, προπομπός σε όλες του τις μετακινήσεις, αναζήτηση χώρων για κρησφύγετα σε σπίτια και βουνά, αναγνώριση στόχων για ενέδρες.

Ερώτηση: Τον ζήσατε από πολύ κοντά, δηλαδή. Τι είδους άνθρωπος ήταν; Τι χαρακτηριστήρας ήταν;

Γεννημένος επαναστάτης. Γεννημένος αντάρτης. Γεννημένος συνωμότης, με την καλή έννοια της λέξης. Ραδιούργος, πάλι με την καλή έννοια. Περικυκλωνόταν κάπου από τους Άγγλους; Θα έβρισκε τρόπο να ξεφύγει. Τον έσπρωξαν κάπου σε κρησφύγετο, πάλι θα έβρισκε τρόπο να τους ξεφύγει. Ήταν τετραπέρατος. Πολύ δυνατός. Ψύχραιμος. Μα πάνω απ' όλα ήταν ανθρώπινος.

Ερώτηση: Δώστε μου κάποια παραδείγματα από τη δράση του, που δείχνουν αυτά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Γιωρκάτζη.

Μια φορά τον πήγα στον Μουτουλλά για αναγνώριση κάποιου σπιτιού, ο ιδιοκτήτης του οποίου είχε δεχτεί να κάνουμε εκεί κρησφύγετο. Ήθελε να δει προσωπικά αν είχε εύκολη πρόσβαση, εύκολη διαφυγή –ήταν στην άκρη του χωριού–, για να μπορεί να μπαίνει και να βγαίνει χωρίς να γίνεται αντιληπτός. Είδαμε τον άνθρωπο, κουβε-

ντιάσαμε και φεύγοντας πήγαμε στο σπίτι μου. Την ώρα που τρώγαμε, μας ειδοποίησαν οι φρουροί ότι έρχονταν Άγγλοι στρατιώτες. Χωρίς να χάσει την ψυχραιμία του, έπιασε το όπλο του, ένα Thompson, μετακινήθηκε και πήγε κοντά στην πόρτα. Ένας δεύτερος φρουρός μπήκε μέσα και μας είπε ότι περνούσαν τρεις Άγγλοι στρατιώτες έξω από το σπίτι. Έμεινε εκεί ψύχραιμος, ατάραχος. Δεν έκανε κάποια βεβιασμένη κίνηση, να τρέξει να φύγει ή να κρυφτεί. Με το θάρρος και την ψυχραιμία που είχε, έδειχνε ότι έλεγχε την κατάσταση.

Ερώτηση: Ποιες ήταν οι πρώτες του ενέργειες όταν έφτασε στην περιοχή;

Η πρώτη του φροντίδα ήταν να φτιάξει κρησφύγετα σε διάφορες τοποθεσίες. Το πρώτο κρησφύγετο το κάναμε ανατολικά των Γερακιών και επανδρώθηκε με τον Σταύρο Καραϊσκό, τον Αντωνάκη Κυριάκου από τη Λύση, τον Χρίστο Αποστόλου από την Αφάνεια και μετά τη μάχη που έγινε στην Ξεράρκακα, στις 12 Νοεμβρίου του '56, προστέθηκε και ο Νίκος Ιωάννου (Ψωμάς), που προηγουμένως ήταν στην ομάδα του Μάρκου Δράκου. Επειδή ήταν έξυπνος και προνοητικός, χωρίς να ξέρουν οι άλλοι αντάρτες, ζήτησε κρησφύγετο και στο Μουτουλλά και στον Πεδουλά και στον Καλοπαναγιώτη και στον Οίκο.

Από τις πρώτες μέρες της παρουσίας του Κλήμη (Γιωρκάτζη) στην περιοχή, η ομάδα του σε συνεργασία με την ομάδα του Ξάνθου (Μάρκου Δράκου) έστησαν ενέδρες και συγκρούστηκαν με Άγγλους στρατιώτες, όπως στην Ξεράρκακα, στο δρόμο Λεύκας - Πεδουλά, στο δρόμο Πεδουλά - Προδρόμου, στο δρόμο Λεύκας - Καλού Χωρίου και αλλού.

Αναγνώριση του στρατοπέδου Pine Wood

Οι ομάδες του Κλήμη (Γιωρκάτζη) και του Ξάνθου (Μάρκου Δράκου) αποφάσισαν να κάνουν αναγνώριση του βρετανικού στρατοπέδου του Pine Wood. Συμφωνήσαμε να συναντηθούμε στον Προφήτη Ηλία, μεταξύ Μουτουλλά και Καλοπαναγιώτη, κοντά στο κρησφύγετο του Δράκου στον Τρουλλινό. (Αυτό το κρησφύγετο ήταν το καλύτερο και δεν μπορούσε να εντοπιστεί. Ήταν μέσα σε δομή* και στην οροφή του είχε τρύπα, στην οποία ήταν φυτεμένο ένα δέντρο.) Μόλις σουρούπωσε, ξεκινήσαμε υπό το φως του φεγγαριού. Ύστερα από πεζοπορία δύο ωρών περίπου, χάθηκε το φεγγάρι. Μέσα στο σκοτάδι προχωρήσαμε μέσα από δομές, ρυάκια, ποταμό, χωρά-

* Ξερολιθιά.

φια και γύρω στις δέκα το βράδυ φτάσαμε απέναντι από την είσοδο του στρατοπέδου, σε απόσταση περίπου πενήντα μέτρων. Εκείνη την ώρα περνούσαν τέσσερα πέντε στρατιωτικά αυτοκίνητα και φώτιζαν την περιοχή. Και ο Γιωρκάτζης και ο Μάρκος Δράκος ήταν ψύχραιμοι, ατάραχοι, γεννημένοι αρχηγοί. «Βρε Λεωνίδα, αυτοί οι Τζιωνήδες (έτσι αποκαλούσε τους Άγγλους) δεν μας αφήνουν ήσυχους. Όπου πάμε τους βρίσκουμε μπροστά μας». Ακόμα και σε τέτοιες ώρες έκανε αστεία. Όταν τελειώσαμε την αναγνώριση και φύγαμε, σε μια στιγμή μου λέει: «Βρε Λεωνίδα, ξεχάσαμε να πούμε στους φρουρούς να μας φέρουν και κανέναν καφέ. Έτσι κουρασμένοι, εμύριζε πολλά», μου λέει. Οπότε του λέει ο Ξάνθος: «Άφησ' τον, μας τον χρωστούν όταν θα ξαναπάμε».

Σε μια άλλη περίπτωση, όταν οι Άγγλοι είχαν φτάσει κοντά σ' ένα από τα κρησφύγετα που χρησιμοποιούσε η ομάδα, γύρισε και μου είπε: «Βρε Λεωνίδα, τούτοι οι Τζιωνήδες εν νά 'ρτουν να μπουν έσω μας, βρε». «Ε! Εν να τους κάμεις εσύ τον καφέ», του απάντησα.

Μέσα σε τόση ένταση, κούραση, μέσα στο κρύο και στη βροχή, είχαν όρεξη και γι' αστεία!

Μια απορία, ένα αίνιγμα

Το πραγματικό όνομα του «Κλήμη» δεν το γνώριζα. Το ψευδώνυμο «Κλήμης» φαινόταν ως πραγματικό όνομα, αλλά και το δικό μου, «Λεωνίδα», παρέπεμπε σε κανονικό όνομα. Όμως, όλοι είχαμε ψευδώνυμα. Όταν τον παρέλαβα μετά την απόδρασή του, ύστερα από τη μάχη του Νοσοκομείου, δεν τον ρώτησα ποιος ήταν. Ούτε κανένας άλλος συναγωνιστής μου είπε ότι το πρόσωπο που θα παραλάμβανα και θα ηγείτο της περιοχής ήταν ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης. Αλλά ούτε και ο ίδιος μου ανέφερε το πραγματικό του όνομα.

Η πρώτη νύξη στο όνομα «Πολύκαρπος Γιωρκάτζης» έγινε από εμένα, καθ' οδόν προς το κρησφύγετο στις Γερακιές, μετά την αναγνώριση του στρατοπέδου του Pine Wood. Όπως προπορευόμουν, έτσι ξαφνικά, σε μια στιγμή σταμάτησα. Με πλησίασε και με ρώτησε: «Τι είναι, βρε Λεωνίδα, είδες τίποτε;» «Όχι», του είπα. «Θέλω να σε ρωτήσω κάτι». «Τι είναι;» μου λέει. Του λέω: «Μα, πε μου, τούτος ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης εν προδότης; Συλλαμβάνουν τον, δραπετεύει, ξανασυλλαμβάνουν τον, ξαναδραπετεύει. Εν ύποπτος για μένα», του λέω. Αντί απάντησης, έσκασε ένα γέλιο σαρκαστικό και δεν μου απάντησε. Στεναχωρήθηκα από την αντίδρασή του. Σκοτωνόμου-

να κάθε νύχτα μαζί του κι αυτός με περιφρόνησε κατά κάποιον τρόπο, γέλασε σαρκαστικά όταν τον ρώτησα κάτι.

Προχωρήσαμε περίπου άλλη μια ώρα και φτάσαμε κοντά στο κρησφύγετο στις Γερακιές. Εκεί τον παρέλαβαν δύο αντάρτες. Είπαμε καληνύχτα και ξεκίνησα να φύγω. «Βρε, βρε, βρε Λεωνίδα. Έλα εδώ, βρε», μου είπε. «Σε στεναχώρησα απόψε, το κατάλαβα. Αλλά τι να σου έλεγα; Δεν ήξερα. Να κατηγορούμε τον άλλο άδικα; Ξέρω εγώ αν είναι προδότης ο Γιωρκάτζης;» Με χτύπησε στον ώμο, του είπα ότι με ικανοποίησε η εξήγησή του κι έφυγα.

Η λύση του αινίγματος

Ύστερα από μια διαδήλωση που κάναμε στο Γυμνάσιο Πεδουλά, οι Άγγλοι συνέλαβαν πολλούς μαθητές, μεταξύ των οποίων κι εμένα. Μας πήγαν πρώτα στο Pine Wood και μετά στις Πλάτρες. Τους περισσότερους μας έδειραν και πολλούς τους πήραν στα κρατητήρια. Εμένα μ' έβαλαν σε κατ' οίκον περιορισμό, από τις έξι το πρωί μέχρι τις έξι το βράδυ, και με διέταξαν να παρουσιάζομαι δυο φορές την εβδομάδα στον αστυνομικό σταθμό Πεδουλά. Για να φύγω δε από το χωριό, ήθελα άδεια. Ύστερα από αρκετό καιρό και αφού είδαν ότι ήμουν εντάξει, μου είπαν να παρουσιάζομαι μια φορά την εβδομάδα. Εν τω μεταξύ, είχα οργανώσει προηγουμένως και τους αστυνομικούς του σταθμού στον Πεδουλά, τον Γιαννάκη Κοκκινόφτα, τον Βάσο Ιωάννου και τον Πλάτωνα Ιωάννου και όποτε χρειαζόταν με κάλυπταν.

Μια φορά που πήγα να παρουσιαστώ, ο σταθμάρχης Ταϊήλορ ήταν στο γραφείο του και κουβέντιαζε με τους αστυνομικούς. Υπέγραψα και περίμενα να βρω ευκαιρία να πάω στο Μουτουλλά. Ένας αστυνομικός με πληροφόρησε ότι θα πήγαιναν περιπολία και μπορούσαν να με πάρουν προς το χωριό μου. Ενώ περίμενα, κοίταξα απέναντι προς τον τοίχο και πρόσεξα μια μεγάλη άσπρη κόλλα που είχε φωτογραφίες των καταζητούμενων. Έριξα μια ματιά από εκεί μου ήμουν, αλλά δεν πήγα κοντά. Κοίταξα από μακριά τις φωτογραφίες και σταμάτησα σε κάποιον με γυαλιά που κάποιον μου θύμιζε, αλλά δεν πέρασε τίποτε από το μυαλό μου.

Την επόμενη φορά που πήγα στο σταθμό, ενώ περίμενα να υπογράψω, πήγα κοντά στον πίνακα με τις φωτογραφίες. Κοίταξα τις φωτογραφίες και διάβαζα από κάτω τα ονόματα. Σε μια φωτογραφία λέω: «Κάποιου μοιάζει τούτος». Διαβάζω από κάτω: «Πολύκαρπος Γιωρκάτζης - Κικέρων». «Ωστε ο Κλήμης εν τούτος;» είπα μέσα μου. Λύθηκε το αίνιγμα. Υπέγραψα και, ενώ περίμενα ευκαιρία να φύγω, αφαίρεσα το χαρτί

με τις φωτογραφίες, το δίπλωσα και το έβαλα μέσα στο πουκάμισό μου. Μετά τρεις νύχτες είχαμε συνάντηση στο σπίτι του Ανδρέα Παυλίδη από τον Καλοπαναγιώτη, που ήταν υπεύθυνος στην περιοχή. Στο τραπέζι που καθίσαμε να φάμε, αγωνιούσα να του δείξω τη φωτογραφία. «Βρε Λεωνίδα, τι έχεις; Δεν σε βλέπω καλά. Φάε, βρε, και θα φύγουμε», μου λέει. «Είμαι καλά», του απάντησα. Σε μια στιγμή σηκώθηκα, πήγα κοντά του, τον χτύπησα απαλά στον ώμο, έβγαλα το χαρτί με τις φωτογραφίες των καταζητουμένων, το ξεδίπλωσα και το άφησα διπλό. «Τι είναι, βρε Λεωνίδα; Μαζεύεις κι εσύ φυλλάδια, βρε; Είσαι μιτσής, βρε;» με ρώτησε. «Όχι, σου έστειλαν κάτι οι Τζιωνήδες», του είπα και του το έδωσα. Μόλις το άνοιξε και είδε τη φωτογραφία του μπροστά μπροστά, κοκκίνισε. «Μα, πριν από λίγες μέρες σε ρώτησα κάτι και δεν μου απάντησες. “Δεν τον ξέρω”, μου είπες». «Ίντα που να σου έλεγα, βρε Λεωνίδα; Να σου πω εν προδότης; Τι θα σου έλεγα, βρε;» «Έχεις δίκιο», του είπα. «Σε παρεξήγησα, αλλά έχεις δίκιο».

Η Μάχη της Ξεράρκακας

Όταν προς το τέλος του 1956 οι Άγγλοι είχαν αρκετές επιτυχίες με τη σύλληψη πολλών στελεχών της ΕΟΚΑ, ο αρχηγός διέταξε να οργανωθούν σε ολόκληρη την Κύπρο μαθητικές διαδηλώσεις, ώστε να αποσπάσουν την προσοχή των αποικιοκρατών και παράλληλα να στηθούν ενέδρες.

Οι ομάδες του Μάρκου Δράκου και του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη συναντήθηκαν κοντά στην Ξεράρκακα, κοντά στο δρόμο Λεύκας - Πεδουλά. Ετοίμασαν μερικά οχυρά, πίσω από τα οποία θα κρύβονταν οι αντάρτες, και περίμεναν την εμφάνιση Άγγλων στρατιωτών.

Σε κάποια στιγμή εμφανίστηκαν τρία στρατιωτικά αυτοκίνητα στο δρόμο Πεδουλά - Λεύκας. Όταν πλησίασαν αρκετά και ήταν ακριβώς απέναντι, οι αντάρτες άρχισαν να τα χτυπούν. Χτυπήθηκε το πρώτο αυτοκίνητο, το οποίο έπεσε σε παρακείμενο χαντάκι. Οι στρατιώτες κατέβηκαν και άρχισαν να ανταποδίδουν τα πυρά. Χτυπήθηκε και το δεύτερο αυτοκίνητο. Η μάχη διήρκεσε περίπου δεκαπέντε με είκοσι λεπτά. Η εντολή του αρχηγού ήταν «χτυπά και φεύγω», διότι οι Άγγλοι ήταν πολύ περισσότεροι μας και καλά οπλισμένοι. Οι αντάρτες έφυγαν, αλλά σε λίγο εμφανίστηκαν στην περιοχή ελικόπτερα. Έτσι, προτίμησαν, αντί να πάει κάθε ομάδα προς το κρησφύγετό της, να πάνε και οι δύο στο κρησφύγετο του Μάρκου Δράκου, που ήταν πιο κοντά και είχαν μεγαλύτερη ασφάλεια.

Οι Άγγλοι διενήργησαν έρευνες σε ολόκληρη την περιοχή, Μουτουλλά, Καλοπαναγιώτη, Πεδουλά, Γερακιές, με εκατοντάδες στρατιώτες. Συνέλαβαν πολλούς κατοίκους των χωριών αυτών, τους οποίους κακοποίησαν.

Οι ίδιοι οι Άγγλοι χαρακτήρισαν την όλη επιχείρηση ως πολύ καλά οργανωμένη και πειθαρχημένη, ενώ οι θέσεις που τοποθετήθηκαν οι αντάρτες αλλά και η διάταξη του πλίσμου έδειχναν ότι ήταν έμπειροι πολεμιστές.

Τις δύο ομάδες συνεχάρη και ο Διγενής, τόσο για τον τρόπο με τον οποίο χτύπησαν, όσο και για τον τρόπο διαφυγής.

Πέρα από αυτή τη μεγάλη ενέδρα, ο Γιωρκάτζης οργάνωσε και αρκετές άλλες ενέδρες, στις οποίες συμμετείχε μόνο η ομάδα του. Είχαμε, για παράδειγμα, την ενέδρα μεταξύ Κύκκου και Πεδουλά, Γερακιών - Κύκκου και διάφορες άλλες.

Αναγνώριση των απλών μελών της ΕΟΚΑ

Ο Γιωρκάτζης αναγνώριζε την προσφορά των απλών μελών της ΕΟΚΑ. Ενδεικτικό είναι το ακόλουθο επεισόδιο. Μια φορά τον οδηγούσα προς το Μουτουλλά για να ελέγξει το χώρο δημιουργίας κρησφύγετου. Πήγαίνα μπροστά και με ακολουθούσε σε απόσταση πενήντα με εκατό μέτρων. Φτάνοντας στην είσοδο του χωριού, σταμάτησα κι έδωσα ένα σύνθημα. Με το παρασύνθημα προχώρησα και συναντήθηκα μ' ένα φρουρό, που ήταν κρυμμένος μέσα σ' ένα θάμνο. Ο φρουρός μάς πληροφόρησε ότι είχαν περάσει δύο άδεια στρατιωτικά φορτηγά, γεγονός που σήμαινε ότι κατά πάσα πιθανότητα θα είχαν αφήσει στρατιώτες πιο πάνω. Ο Γιωρκάτζης τον έπιασε από τον ώμο, μετά του έσφιξε το χέρι και τον ευχαρίστησε θερμά, αφού διαπίστωσε ότι αυτός ο άνθρωπος ήταν κρυμμένος εκεί για μερικές ώρες, μέσα στο κρύο και στη βροχή, για τη δική του ασφάλεια, δηλαδή του Γιωρκάτζη. Δεν αναγνώριζε μόνο τους αντάρτες, αλλά και τους απλούς ανθρώπους που συμμετείχαν στον αγώνα με τον έναν ή τον άλλο τρόπο.

Όταν υποχρεωνόταν να μείνει στο σπίτι κάποιου στεναχωριόταν, κυρίως αν υπήρχαν γυναίκες και παιδιά, γιατί γνώριζε ότι διέτρεχαν κίνδυνο. Ένιωθε τον πόνο και την αγωνία αυτών των ανθρώπων που τον φιλοξενούσαν και κινδύνευαν. Τους ήταν πάντα υπόχρεος και ευγνώμων.

Δεν τον ένοιαζε για τον εαυτό του. Σκεφτόταν όμως ότι, αν τον ανακάλυπταν εκεί και γινόταν μάχη, θα κινδύνευαν αθώοι άνθρωποι. Και αν πάλι ο ίδιος διέφευγε, θα συλλαμβάνονταν οι ιδιοκτήτες του σπιτιού και οι Άγγλοι θα ανατίναζαν το σπίτι. Γι' αυτό απέφευγε όσο το δυνατόν περισσότερο να μείνει σε σπίτια.

Μεταφορά αντάρτη για θεραπεία

Ένας από τους αντάρτες του Γιωρκάτζη, ο οποίος ήταν καταζητούμενος, ο Σταύρος Καραϊσκος (Κύρος) από το Στρόβολο, είχε κρεατάκια στη μύτη και δυσκολευόταν να αναπνέει, κυρίως τα βράδια, και υπέφερε. Γι' αυτό και ο Γιωρκάτζης, προς το τέλος Δεκεμβρίου του '56, σκέφτηκε να τον στείλει στη Λευκωσία για να του τα αφαιρέσουν.

Με φώναξε κοντά του και μου είπε: «Βρε Λεωνίδα, θα χάσεις το φίλο σου τον Κύρο». Τον ρώτησα γιατί και μου είπε το πρόβλημα του Κύρου. «Σου το λέω και κατά κάποιον τρόπο θέλω και τη γνώμη σου, γιατί είναι και ρίσκο να πάει ένας καταζητούμενος στη Λευκωσία. Από την άλλη, όμως, δυσκολεύεται πολύ και υποφέρει». Τελικά αποφασίστηκε να μεταφερθεί στη Λευκωσία.

Η αποστολή η δική μου ήταν να παραλάβω τον Κύρο από κάπου κοντά στο κρησφύγετο και να τον μεταφέρω στον Καλοπαναγιώτη, από όπου θα αναλάμβαναν άλλοι τη μεταφορά του στη Λευκωσία.

Όταν πήγα να τον παραλάβω, ο Γιωρκάτζης μου είπε να πάω και την επομένη το βράδυ, για να τον πάω στον Πεδουλά, όπου θα επιθεωρούσε το χώρο για άλλο κρησφύγετο.

Πήρα τον «Κύρο» στου Ανδρέα του Παυλίδη και διανυκτέρευσε εκεί. Την άλλη μέρα, ο σύνδεσμος τον μετέφερε στη Λευκωσία. Ο Κύρος κρατούσε και μια συστημένη επιστολή για τη Βάσω Λοϊζιά. Τον παρέλαβαν και τον πήγαν στην κλινική του Ψαθά, όπου του έγινε η χειρουργική επέμβαση.

Φαίνεται, όμως, ότι οι Άγγλοι υποψιάζονταν την κλινική και την παρακολουθούσαν. Έτσι, συνέλαβαν και τον Κύρο και τη Λοϊζιά. Η σύλληψη κρατήθηκε μυστική. Ανακρινόμενος ο Κύρος, αποκάλυψε το κάθε τι που γνώριζε.

Οι Άγγλοι, με οδηγό τον Κύρο, έφτασαν στο κυρίως κρησφύγετο, κοντά στις Γερακιές, όπου δεν βρήκαν κανέναν. Άφησαν λίγους στρατιώτες, ελπίζοντας ότι θα επέστρεφαν οι αντάρτες, για να τους συλλάβουν. Κατευθύνθηκαν προς το δεύτερο κρησφύγετο, μεταξύ Μουτουλλά, Γερακιών και Καλοπαναγιώτη. Είχε ήδη ξημερώσει. Αφού το περικύκλωσαν, κάλεσαν τους αντάρτες να παραδοθούν. Συνελήφθησαν οι Νίκος Ιωάννου, Χρίστος Αποστόλου και Ανδρέας Αυξεντίου. Ο Αντωνάκης Κυριάκου και ο Γιωρκάτζης βρίσκονταν σε αποστολή στο Μουτουλλά. Το πρωί ανακοινώθηκε η σύλληψη των τριών ανταρτών και του Κύρου.

Αμέσως ειδοποιήθηκε η ομάδα του Μάρκου Δράκου, γιατί ο Καραϊσκος γνώριζε και το κρησφύγετο της ομάδας, αφού έμεινε εκεί μετά τη μάχη της Ξεράρκακας. Η ομάδα έφυγε προς τη Σολιά.

Την ημέρα που μεταφέρθηκε ο Κύρος στη Λευκωσία, το ίδιο βράδυ παρέλαβα τον Γιωρκάτζη για να τον μεταφέρω στον Πεδουλά. Οι συνεργάτες μου, όμως, με πληροφόρησαν ότι στην περιοχή κινούνταν πολλοί στρατιώτες κι έτσι διανυκτερεύσαμε στο σπίτι μου, στο Μουτουλλά, κοντά στο οποίο, σε διάφορα σημεία, υπήρχαν δικοί μας άνθρωποι που παρακολουθούσαν την κατάσταση. Μείναμε και δεύτερη μέρα και ειδοποίησα τον Γιαννάκη τον Επαμεινώνδα (Καραϊσκάκη) ότι θα πηγαίναμε στον Πεδουλά. Φτάσαμε στο σπίτι του Βίτσιου Ησαΐα, όπου χτιζόταν το κρησφύγετο από τον Αντωνάκη Κυριάκου. Την επόμενη μέρα ξεκινήσαμε από τον Πεδουλά προς τη Λεμύθου, όπου βρήκαμε το λοχία Ανδρέα Τριφυλλή, που ήταν μέλος της ΕΟΚΑ. Επειδή δεν ξέραμε το δρόμο για να πάμε προς το Όμοδος, στείλαμε το λοχία στον Πρόδρομο κι έφερε τον Πολυδεύκη Σαββίδη, ο οποίος μας οδήγησε από τη Λεμύθου προς τον Παλαιόμυλο, Άγιο Δημήτριο, Φοινί, Κάτω Πλάτρες, ακολουθήσαμε τα αμπέλια υπό συνεχή δυνατή βροχή και φτάσαμε ξημερώματα Σαββάτου στο Όμοδος. Εκεί μας οδηγούσαν ο Αντωνάκης Έλληνας και ο Πολυδεύκης Σαββίδης και ακολουθούσαν ο Φρίξος Οικονομίδης, ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης, ο Γιαννάκης Επαμεινώνδα και ο Αντωνάκης Κυριάκου. Τους τρεις τελευταίους τους παρέλαβαν μέλη της ΕΟΚΑ και τους μετέφεραν στο κρησφύγετο του αγροφύλακα. Υπεύθυνος ήταν ο Νίκος Σπανός. Ο Αντωνάκης Έλληνας οδήγησε στο σπίτι του τους άλλους δύο.

Το Σάββατο το μεσημέρι ο Πολυδεύκης φεύγει από το Όμοδος και πηγαίνει στο χωριό του, στον Πρόδρομο. Κατά το μεσημέρι, το ραδιόφωνο ανακοίνωσε τον ηρωικό θάνατο του Μάρκου Δράκου, σε ενέδρα που του έστησαν οι Άγγλοι. Το βράδυ του Σαββάτου, 19 Ιανουαρίου του 1957, με επισκέφτηκε ο Γιωρκάτζης στο σπίτι του Έλληνα και μου ανακοίνωσε τα δυσάρεστα νέα. Ήταν πολύ στεναχωρημένος. Πρώτη φορά είδα τον Πόλυ τόσο στεναχωρημένο. Τα μάτια του ήταν βουρκωμένα. «Δεν του άξιζε τέτοιος θάνατος», μου είπε.

Μίλησε με θαυμασμό για τον Μάρκο Δράκο και η σκέψη του πήγε στις αδελφές του. «Οι αδελφάδες του, οι αδελφάδες του», έλεγε συνεχώς, σαν να ήθελε να τους συμπαρασταθεί. Μας καληνύχτισε κι έφυγε περίλυπος έως θανάτου.

Την επομένη, Κυριακή 20 Ιανουαρίου, με επισκέφτηκε ο Γιωρκάτζης και με πληροφόρησε ότι οι Άγγλοι είχαν ανατινάξει αρκετά από τα κρησφύγετα, είχαν κάνει αρκετές συλλήψεις και είχαν κατάλογο με τα πρόσωπα που αναζητούσαν. Μου είπε να επιστρέψω στο χωριό μου. «Να προσέχεις. Για λίγες μέρες να μην κοιμάσαι στο σπίτι σου. Ο Καραϊσκάκος δεν σε γνωρίζει. Σε ξέρει μόνο ως “Λεωνίδα” και νομίζει ότι είναι το πραγματικό σου όνομα. Έτσι είσαι ασφαλής. Σε δύο μέρες θα σε ειδοποιήσω να έρ-

θεις πίσω για να επιστρέψουμε στην περιοχή μας και να μείνουμε προσωρινά στο κρησφύγετό μας στον Πεδουλά», μου είπε.

Δευτέρα απόγευμα, 21 Ιανουαρίου του 1957, ενώ βρισκόμουν στον Πεδουλά, πληροφορήθηκα από το ραδιόφωνο ότι ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης, ο Νίκος Σπανός και άλλοι αντάρτες συνελήφθησαν, κατόπιν προδοσίας, στο κρησφύγετο στο σπίτι του αγροφύλακα.

Τους μετέφεραν στις Πλάτρες, στο Pine Wood, όπου και τους κακοποίησαν.

Όπως έμαθα, τον Γιωρκάτζη τον βασάνισαν πάρα πολύ και με τρόπο απάνθρωπο. Όμως δεν έβγαλε λέξη από το στόμα του. Τι ψυχική δύναμη είχε αυτός ο άνθρωπος είναι απίστευτο.

Ανθρώπινες στιγμές

Μια νύχτα, μετά από κάποια αποστολή για αναζήτηση χώρου για εφεδρικό κρησφύγετο, πήγαμε στο σπίτι μου. Η μητέρα μου μαγείρευε σούπα τραχανά. Άρεσε πολύ στον Γιωρκάτζη ο τραχανάς.

Προτού καθίσουμε στο τραπέζι, η μητέρα μου έφερε την εικόνα της Παναγίας. Ο Γιωρκάτζης την πήρε στα χέρια του, την προσκύνησε με ευλάβεια, γονάτισε, ψιθύρισε κάτι για περίπου πέντε λεπτά και μετά σηκώθηκε για να καθίσει στο τραπέζι. Αλλά πάλι, προτού καθίσει στο τραπέζι, έπιασε τα χέρια της μητέρας μου, που ήταν σχετικά μεγάλη στην ηλικία, και της τα φίλησε με σεβασμό.

Ήθελε να κοινωνήσει

Αρχές Δεκεμβρίου, πληροφορήσα τον Γιωρκάτζη ότι την προηγούμενη βδομάδα μετέφερα την ομάδα του Μάρκου Δράκου στο ξωκλήσι του Χρυσοσώτηρου, έξω από το χωριό, και κοινωνήσαν. Έδειξε αμέσως μεγάλη επιθυμία να κοινωνήσει και ο ίδιος. «Να φροντίσεις, βρε Λεωνίδα, πριν από τα Χριστούγεννα, να κοινωνήσουμε κι εμείς», μου είπε. Τον ρώτησα αν ήθελε να του πάω εκείνη την ώρα τον ιερέα στο σπίτι μου για να συνεννοηθούν. Δίσταζε κάπως, επειδή ήταν αργά. Σε μισή ώρα, ο παπα-Σωκράτης χτυπούσε την πόρτα. Σηκώθηκε, του φίλησε το χέρι, απολογήθηκε για το ακατάλληλο της ώρας, κουβέντιασαν αρκετά και μετά συμφωνήσαμε, όταν θα ήταν έτοιμοι, να τους κοινωνήσει στο ξωκλήσι. Όταν μείναμε μόνοι, μου είπε: «Βρε Λεωνίδα, μου χάρισες

το μισό κόσμο. Να 'ξερες πόση ανάγκη το είχα. Ξέρεις με πόση λαχτάρα περιμένω να έρθει εκείνη η αγία ώρα για να κοινωνήσω;» μου είπε. Μετά εξέφρασε το θαυμασμό του και για τον ιερέα. «Λεβεντόπαπας, ε; Άνθρωπος. Παπαφλέσσας». Δυστυχώς, οι εξελίξεις στην περιοχή δεν επέτρεψαν να πραγματοποιηθεί η επιθυμία του.

Από τη συνάντηση αυτή διέκρινα την πίστη και το σεβασμό του Γιωρκάτζη προς τα Θεία, την έκδηλη αγάπη και επιθυμία που μόνο ένα μικρό παιδί έχει για να κοινωνήσει, αφού προηγουμένως, όμως, εξομολογηθεί. Κατάλαβα πόσο ανθρώπινος ήταν ο Γιωρκάτζης.

*Ο άνθρωπος με τα βερκά**

Μια φορά, όταν επισκέφτηκα το κρησφύγετο του Γιωρκάτζη, μου είπε ότι με ήθελε για κάτι πολύ σοβαρό. Την προηγούμενη μέρα, πολύ πρωί, είχαν ακούσει φωνές, χτυπήματα, χτυπήματα των χεριών και γενικά αρκετή φασαρία, πολύ κοντά στο κρησφύγετο. Μόλις χάραξε το φως, ο φρουρός είδε με τα κιάλια κάποιον που φορούσε στρατιωτικά ρούχα και που έστηνε βερκά. Ο Γιωρκάτζης αναρωτιόταν αν τυχόν ο άνθρωπος αυτός είχε εντοπίσει το κρησφύγετο ή αν είδε κάποιον από τους άντρες του. Τότε, διέταξε έναν από τους αντάρτες να φορέσει πολιτικά ρούχα και να τον πλησιάσει. Ο αντάρτης βγήκε προσεκτικά από την πίσω πλευρά του κρησφύγετου, έκανε ένα μεγάλο κύκλο, ακολούθησε το μονοπάτι και πλησίασε τον άγνωστο που έστηνε βερκά. Κουβέντιασαν λίγο για τα βερκά, αν έπιασε πουλιά, και στο τέλος έμαθε και το όνομά του: ήταν ο Νίκος Χαραλαμπίδης από το Μουτουλλά, ενώ ο αντάρτης τού είπε ότι ήταν από τις Γερακιές και μετά συνέχισε το δρόμο του.

Ο Γιωρκάτζης μού ζήτησε να μάθω, με τρόπο, αν τυχόν είδε τίποτε. Του είπα ότι αυτή ήταν η δουλειά του, να στήνει βερκά, να πιάνει πουλιά και να τα πηγαίνει στο καφενείο για να τα πουλήσει.

Πήγα στο καφενείο, ρώτησα τους ανθρώπους μου αν είπε οτιδήποτε και με βεβαίωσαν ότι δεν έκαμε καμιά αναφορά. Την άλλη μέρα πήγα στο σπίτι του να τον ρωτήσω αν θα έφερνε πουλιά στο καφενείο. Στην κουβέντα και αφού μου είπε ότι έπιασε πολλά πουλιά, τον ρώτησα πού πήγε. Μου απάντησε ότι έστησε βερκά κοντά στις Γερακιές. Απορημένος, τάχα, τον ρώτησα: «Καλά, οι Γερακιώτες δεν στήνουν βερκά εκεί»; «Κανένας δεν πάει», μου απάντησε. Έτσι, βεβαιωθήκαμε ότι δεν είχε εντοπίσει το κρησφύγετο.

* Ξόβεργες.

Σημασία στα κρησφύγετα

Ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης έδινε μεγάλη σημασία στα κρησφύγετα, γιατί εκεί έβρισκαν καταφύγιο οι αντάρτες, ήταν το σπίτι τους, αλλά και επειδή για να χτιστεί ένα κρησφύγετο ήταν ολόκληρη διαδικασία και απαιτούσε μεγάλο κόπο. Πρώτα πρώτα έπρεπε να εντοπιστεί ο κατάλληλος χώρος, σε απόμερο μέρος. Σε κοντινή απόσταση έπρεπε να υπάρχει νερό, όχι όμως πολύ κοντά, διότι οι Άγγλοι έστηναν ενέδρες κοντά σε πηγές. Σκάβαμε μέσα στη γη, πέντ' έξι πόδια βάθος, πηγαίναμε δεξιά και αριστερά. Το χώμα που αφαιρούσαμε έπρεπε να το βάλουμε σε σακούλες και να το μεταφέρουμε πολύ μακριά, για να μην υπάρχουν σημάδια ότι κάπου κοντά έχει σκαφτεί το έδαφος.

Ο Γιωρκάτζης μετά το 1960

Μετά τον αγώνα και όταν έγινε υπουργός, οι σχέσεις μας ήταν σχέσεις πιστού φίλου. Ούτε περηφανεύτηκε που έγινε υπουργός ούτε ξέχασε τους φίλους του στον αγώνα. Με εκτιμούσε και το έδειχνε. Όποτε πήγαινα στη Λευκωσία, έπρεπε να με πάρει στο σπίτι του να φάμε. Αν ήμουν κουρασμένος, θα μ' έβαζε να κοιμηθώ. Όταν πήγαινα στο υπουργείο, δεν με άφηνε να φύγω. «Θα πάμε να φάμε και μετά», μου έλεγε. Ήξερε να αναγνωρίζει τη φιλία, την εκτίμηση των ανθρώπων που του πρόσφεραν, που τον βοήθησαν. Μ' έκανε να νοιώθω ότι ήμουν μέλος της οικογένειάς του.

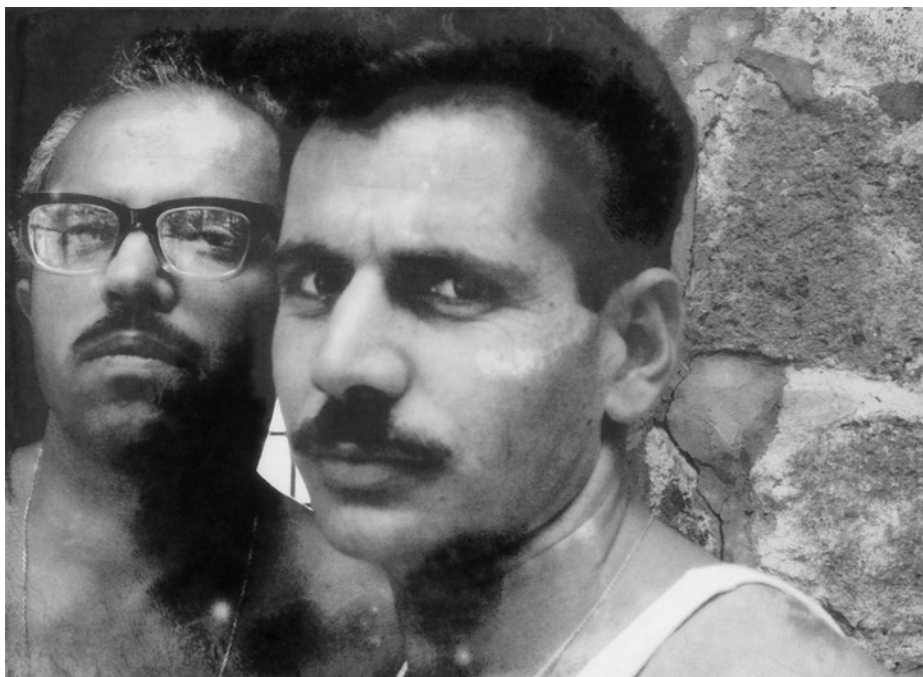
Δολοφονία Γιωρκάτζη

Καλύτερα να μην πω τίποτε εγώ. Όταν το πληροφορήθηκα, έχασα τη φωνή μου. Έφυγε ο κόσμος κάτω από τα πόδια μου. Νόμισα ότι έφυγε κάτι από πάνω μου. Έκλαψα πολύ. Δεν το περίμενα. Δεν μπορούσα να το φανταστώ. Άδικα σκοτώθηκε αυτός ο άνθρωπος. Τον θυμάμαι πάντοτε ένα παλικάρι, έναν αντάρτη, έναν αγωνιστή, έναν άνθρωπο γεννημένο ηγέτη. Αυτός είναι ο Πόλυς για μένα. Γιατί οι δικοί του άνθρωποι, οι φίλοι του, τον φώναζαν Πόλυ. Είχαμε αυτή την οικειότητα και όταν ακόμα ήταν υπουργός.

Ερώτηση: *Τι απαντάς σ' αυτούς που σήμερα κατηγορούν τον Γιωρκάτζη ως πράκτορα των Άγγλων;*

Τι να απαντήσω; Μόνο γέλιο ανάμεικτο με θυμό μου προκαλούν αυτές οι κατηγορίες. Αν ήξεραν αυτοί όλοι τη δράση του Γιωρκάτζη, τα βασανιστήρια που υπέστη, την πίστη του στον αγώνα, δεν θα τολμούσαν να διανοηθούν τέτοια τερατώδη πράγματα. Οι άνθρωποι αυτοί είναι για λύπηση και τους παραδίδω στην περιφρόνηση του κόσμου. Άκου πράγματα! Ο Γιωρκάτζης πράκτορας! Ένας από τους κορυφαίους αγωνιστές του '55-'59, που έπαιξε κάθε λεπτό τη ζωή του κορώνα-γράμματα, ήταν πράκτορας των Άγγλων; Ούτε καν σαν ανέκδοτο δεν μπορεί να λέγεται.

Θα μπορούσα να γράψω ολόκληρο βιβλίο για τη δράση του Γιωρκάτζη, που ο κόσμος θα έμενε άναυδος. Ήταν απίστευτη η δράση του, ξεπερνούσε τα ανθρώπινα όρια η αντοχή του στα βασανιστήρια και το ριψοκίνδυνο του χαρακτήρα του.

Ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης και ο Αντώνης Σολομώντος, ο οποίος εθεωρείτο ο πλέον έμπιστος φίλος και συνεργάτης του Γιωρκάτζη. Ο Σολομώντος έχαιρε και της ιδιαίτερης εκτίμησης του τέως Προέδρου Τάσσου Παπαδόπουλου. Η δράση του Αντώνη Σολομώντος κατά τον αγώνα του 1955-1959 υπήρξε εκπληκτική σε κατορθώματα.